

IPA Komponenta IV – Razvoj ljudskih resursa 2007-2009
Program Europske Unije za Hrvatsku
Europeaid/127475/D/SER/HR

Regionalna mreža lokalnih obrazovnih ustanova

Metode analize obrazovnih potreba za
gospodarski razvoj:
Vukovarsko-srijemska županija

Rujan 2011.

Ovaj projekt je financiran
od strane Europske Unije

Projekt provodi:

u partnerstvu s:

Sadržaj

1. SOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE	3
2. NAJVAŽNIJE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI I DINAMIKA NJIHOVOG RASTA OD 2003. - 2008. GODINE.....	4
3. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI PREMA PRIHODIMA	5
4. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI PREMA ZAPOSLENOSTI.....	6
5. KAKO SE KLJUČNE DJELATNOSTI ŽUPANIJE USPOREĐUJU S ISTIMA U REGIONALNOM OKRUŽENJU?	7
6. ANALIZA ZNANJA I VJEŠTINA U KLJUČNIM DJELATNOSTIMA U ŽUPANIJI	8
7. PRIRODNI ODLJEV – ZAMJENA POSTOJEĆIH ZAPOSLENIH.....	10
8. KAKO SE MIJENJA POTRAŽNJA ZA RADNOM SNAGOM KADA UZMEMO U OBZIR RAZVOJNE POTREBE?	12
9. KAKO SADRŽAJ PROGRAMA ODGOVARA RAZVOJNIM POTREBAMA? – PRIMJER PROGRAMA U OBRAZOVNOM SEKTORU GRADITELJSTVA I GEODEZIJE	14
10. ZAKLJUČAK	15
DODATAK: METODOLOGIJA I PODACI.....	16

1. ŠOCIO-EKONOMSKI POLOŽAJ VUKOVARSKO-SRIJEMSKJE ŽUPANIJE

Vukovarsko-srijemska županija pripada Panonskoj regiji. Trenutno spada među najslabije razvijene županije u Hrvatskoj. Stoga je potrebno posebno velike razvojne napore uložiti kako bi se ova, ratom teško oštećena županija približila hrvatskom prosjeku i počela koristiti svoje značajne resurse u cilju ostvarivanja većeg blagostanja za njeno stanovništvo.

Strategije razvoja morale bi se temeljiti na analizama koje vjerno pokazuju sadašnje stanje, povijesne trendove koji određuju kratkoročne, ali i dugoročne mogućnosti razvoja koje su latentne u gospodarstvu, ljudskim i prirodnim potencijalima koji su na raspolaganju.

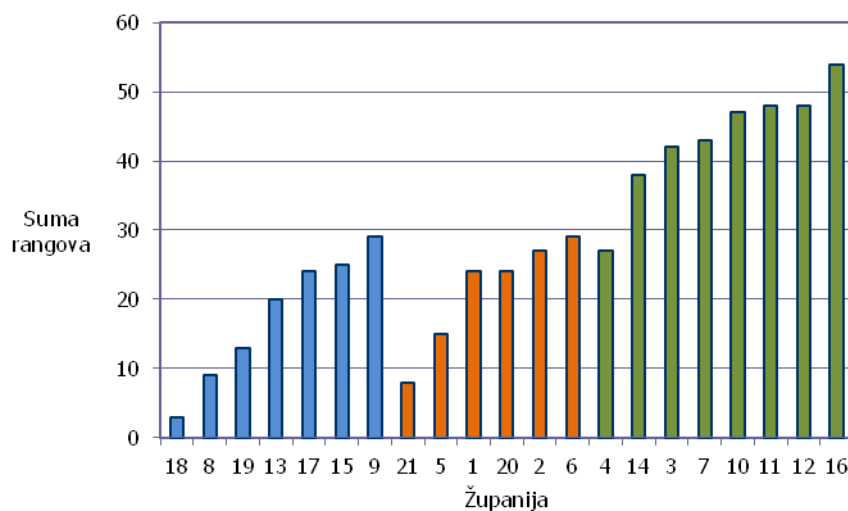
Budući razvoj ovisiti će velikim dijelom i o znanjima i vještinama postojećeg radno sposobnog stanovništva, ali i o obrazovnim programima koje će naše obrazovne institucije ponuditi mladim naraštajima. Ako ta znanja i vještine ne budu pratila potrebe tržišta rada, stvoriti će se jaz između ponude i potražnje koji će utjecati, s jedne strane, na mogućnost gospodarstva da stvara novu vrijednost, a s druge strane će radnoj snazi otežati zapošljavanje.

O metodologiji usporedbe županija u Hrvatskoj

Slika prikazuje poredak svih županija u Hrvatskoj prema kompozitnom indikatoru razvijenosti koji se sastoji od tri skupine indikatora: indikatori gospodarskog razvoja, indikatori tržišta rada i indikatori nezaposlenosti mladih.

Svaki je od indikatora rangiran od najvišeg do najnižeg a potom su rangovi zbrojeni. Što je županija bolje rangirana u odnosu na druge, to je zbroj rangova indikatora MANJI. Što su stupići niži, to je županija razvijenija.

Rang županija prema socio-ekonomskim indikatorima i indikatorima tržišta rada

Legenda županija:

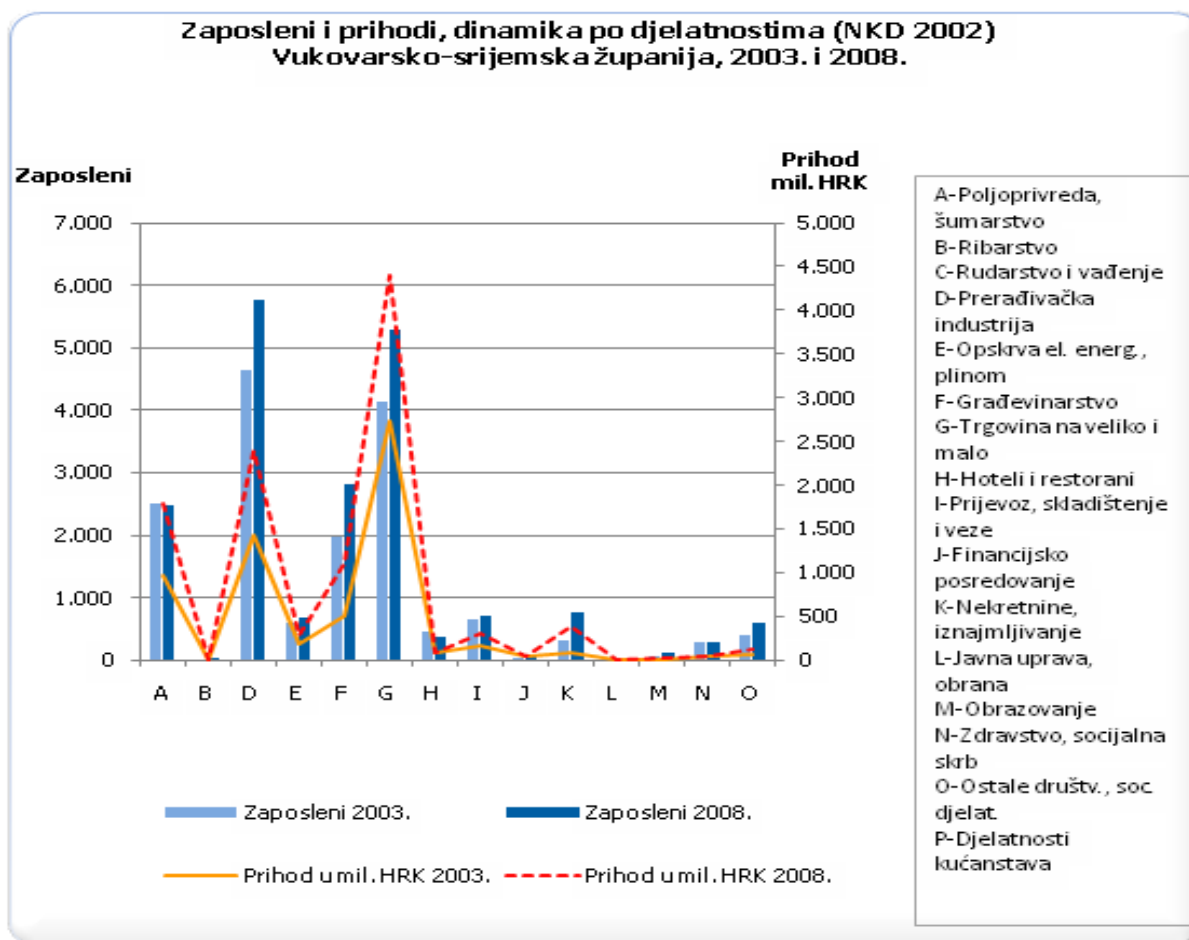
- 1 Zagrebačka
- 2 Krapinsko-zagorska
- 3 Sisačko-moslavačka
- 4 Karlovačka
- 5 Varaždinska
- 6 Kopriivničko-križevačka
- 7 Bjelovarsko-bilogorska
- 8 Primorsko-goranska
- 9 Ličko-senjska
- 10 Virovitičko-podravska
- 11 Požeško-slavonska
- 12 Brodsko-posavska
- 13 Zadararska
- 14 Osječko-baranjska
- 15 Šibensko-kninska
- 16 Vukovarsko-srijemska
- 17 Splitsko-dalmatinska
- 18 Istarska
- 19 Dubrovačko-neretvanska
- 20 Međimurska
- 21 Grad Zagreb

JADRANSKA SJEVERO-ZAPADNA PANONSKA

2. NAJVAŽNIJE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI I DINAMIKA NJIHOVOG RASTA OD 2003.-2008. GODINE

U Vukovarsko-srijemskoj županiji djelatnosti koja je najviše doprinijela ukupnom prihodu županije je trgovina na veliko i malo (više od 4 milijarde), a potom prerađivačka industrija sa nešto više od 3 milijarde. Na trećem i četvrtom mjestu su poljoprivreda i građevinarstvo. U tim je djelatnostima ostvaren i najveći rast prihoda. Prerađivačka industrija ima najveću zaposlenost koja je u promatranom razdoblju također značajno narasla. Građevinarstvo je tu tom razdoblju imalo velik rast zaposlenosti dok je poljoprivreda zadržala u 2008. godini istu razinu kao 2003. godine.

Činjenica da je trgovina najvažnija djelatnost kako po prihodima tako i po zaposlenosti nije dobar pokazatelj jer se ova djelatnost bazira na snazi ukupne potrošnje koja je ovisna o prihodima. Budući da potrošnja jednim dijelom nije financirana iz prihoda kućanstava nego od doznaka ili iz državnih transfera, prilagođavanje ovom sektoru u smislu razvoja ljudskih potencijala bi i tako niske prihode usmjerilo na područje koje samo po sebi nema značaj za razvoj gospodarstva.

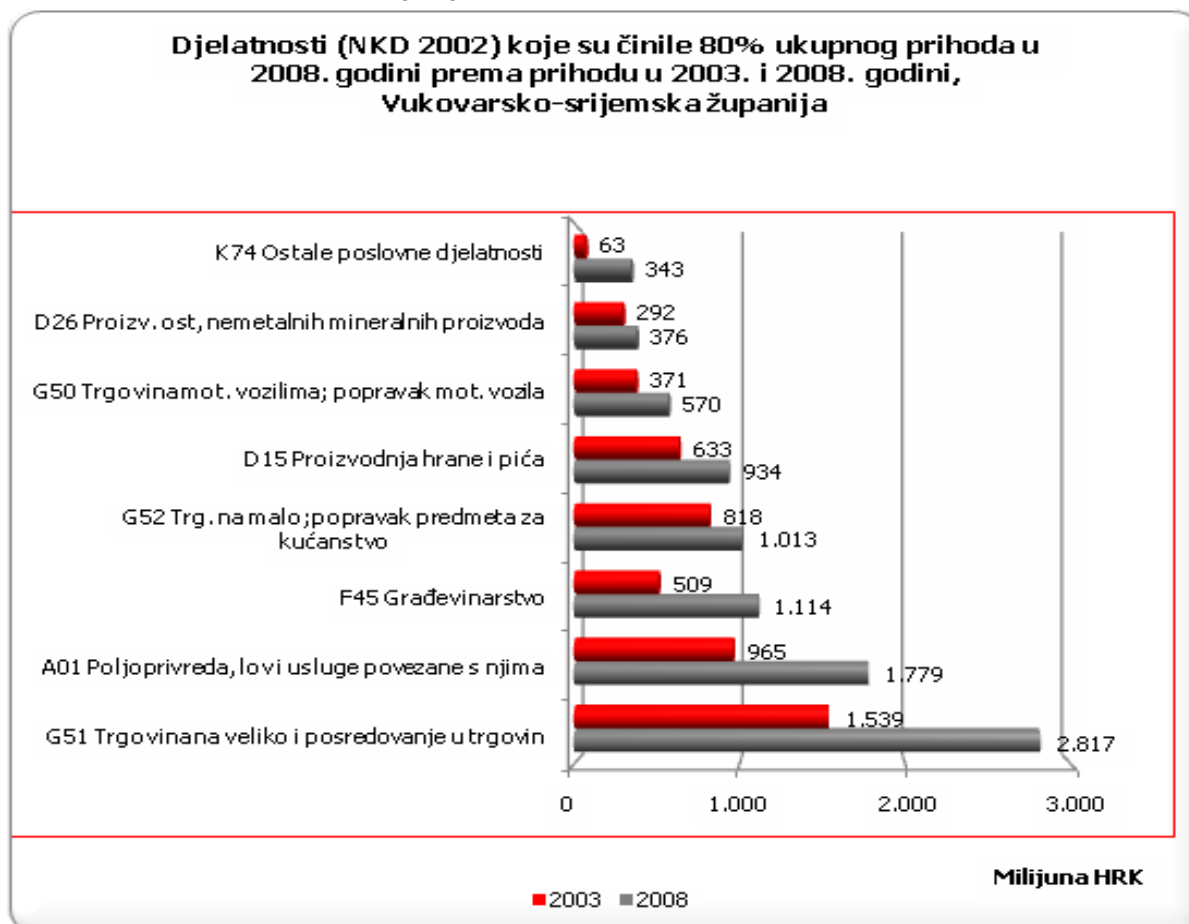
Stoga fokus interesa sa stajališta razvoja ljudskih resursa treba usmjeriti prema prerađivačkoj industriji koja bi mogla u perspektivi dati puno veći doprinos ukupnom prihodu. Kako se prerađivačka industrija sastoji od mnogo različitih grana djelatnosti, potrebno je ukupno gospodarstvo analizirati po granama kako bi vidjeli koje su od njih najviše doprinijele ukupnom razvoju te djelatnosti.

Valja napomenuti da su prihodi u djelatnostima kao što je poljoprivreda i šumarstvo podcijenjeni jer se podaci iz Financijske agencije (FINA) odnose samo na pravne osobe kojih je u ovim djelatnostima malo. Stoga se podaci o individualnoj poljoprivredi u županiji mogu dobiti iz drugih izvora kako bi se procijenila važnost za zapošljavanje i razvoj.

Također je u potpunosti izostala zaposlenost u djelatnostima koje se financiraju izravno iz državnog budžeta tako da je naša analiza usmjerena isključivo na privatni sektor i na dio državnog sektora koji se ne financira iz državnog proračuna.

3. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI U ŽUPANIJI PREMA PRIHODIMA

Kada analizu spustimo na razinu grana djelatnosti slika gospodarstva u županiji izgleda ponešto drugačije. U okviru trgovine se vidi da je dominantna grana trgovina na veliko s preko 2.8 milijarde kuna prihoda, na drugom je mjestu poljoprivreda sa 1.8 milijarde prihoda u 2008. godini (rast od više od gotovo 100% u pet godina) zatim građevinarstvo, itd. Jedine grane djelatnosti u prerađivačkoj industriji su proizvodnja hrane i pića sa 932 milijuna kuna prihoda i proizvodnja ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda sa 376 milijuna kuna prihoda. Neobično je da trgovina motornim vozilima u ovoj županiji donosi više prihoda od proizvodnih grana, kao što je npr. proizvodnji nemetala. Ta činjenica govori o potrebi da se ostvare veće investicije i ulaganja u one sektore koji će stvarati novu vrijednost. I samo građevinarstvo je djelatnost koja je već doživjela značajan pad aktivnosti kada su prestale državne investicije u infrastrukturu i smanjili se poticaji stanogradnji. Građevinarstvo će zadržati jednu, relativno nisku razinu prihoda osim ako nije dovoljno jako da svoje prihode počne stjecati u inozemstvu na međunarodnim natjecanjima.

Valja uočiti i vrlo snažan rast ostalih poslovnih djelatnosti sa 63 na 343 milijuna kuna, a ovdje se radi o konzultantskim uslugama i uslugama u poslovanju. Kako je ova županija bila fokusom mnogih zaklada i fondova, vjerojatno se razvila i poslovna infrastruktura koja je trebala popratiti diseminaciju ovih sredstava.

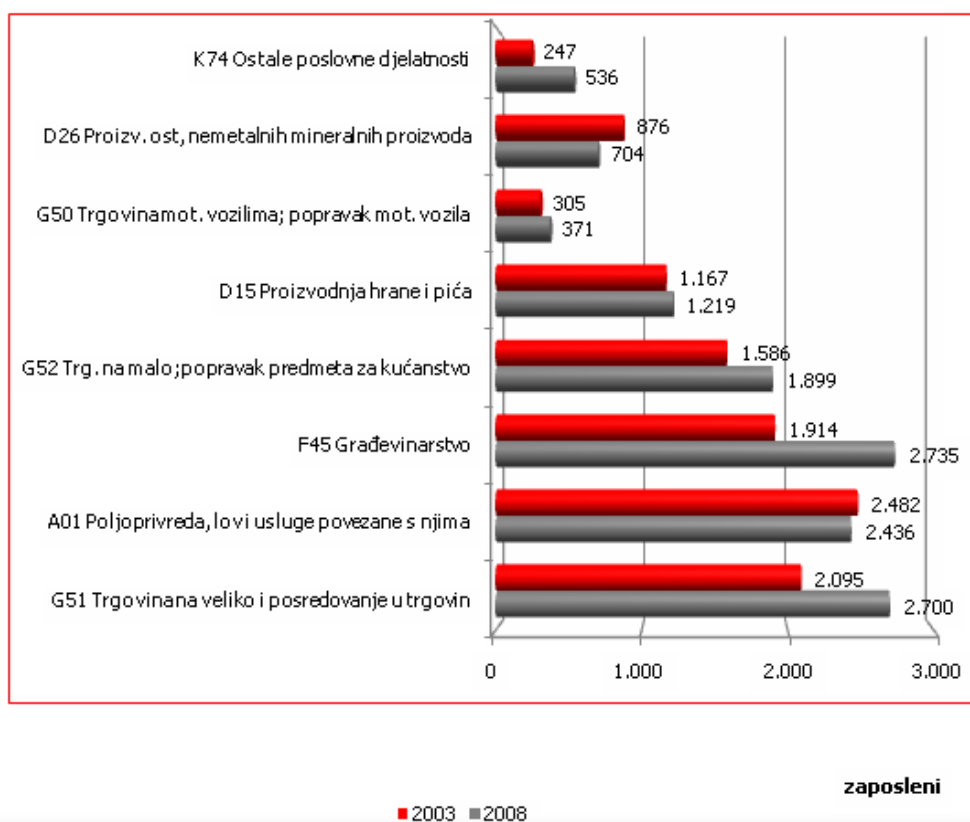
Kako je proizvodnje hrane i pića još jedina značajnija proizvodnja u županiji bilo bi neophodno ojačati druge industrijske grane pod uvjetom da postoji dovoljno ljudskih potencijala za taj razvoj.

U dijelu gdje analiziramo strukturu ponude rada vidjeti će se s kakvim ljudskim potencijalom raspolaže županija i gdje bi, shodno tome trebalo poticati razvoj kako bi se bolje iskoristili postojeći resursi, smanjila nezaposlenost i stvorila nova radna mjesta za mlade koji tek dolaze na tržište rada.

4. NAJVAŽNIJE GRANE DJELATNOSTI PREMA ZAPOSLENOSTI

Vidimo da broj zaposlenih ima jednaku podjelu prema granama djelatnosti kao i prihodi. Najviše je zaposlenih u trgovini na veliko, u poljoprivredi, građevinarstvu, trgovini na malo, proizvodnji hrane i pića, proizvodnji ostalih nemetalnih mineralnih proizvoda te u ostalim poslovnim djelatnostima.

Djelatnosti (NKD 2002) koje su činile 80% ukupnog prihoda u 2008. godini prema zaposlenosti u pravnim osobama u 2003. i 2008. godini, Vukovarsko-srijemska županija

Trgovina na veliko zapošljavala je 2008. godine 2.700 radnika (29% porast). Građevinarstvo je zapošljavalo najviše zaposlenih u pravnim osobama u županiji sa 2735 osoba u 2008. godini. To je ujedno bio i najveći porast od čak 42,9% u odnosu na 2003. godinu.

Uočljivo je da je rast zaposlenosti u proizvodnim granama bio vrlo skroman pa čak i negativan u slučaju proizvodnje proizvoda od nemetala. Kod proizvodnje hrane i pića koja je bila 5. po prihodima u 2008. godini vidimo minimalni porast zaposlenosti, a u poljoprivredi je zabilježen vrlo blagi pad zaposlenosti.

Premda je trgovina grana djelatnosti koja donosi značajan prihod, ona je još važnija za zapošljavanje, posebno mladih, a unutar njih posebno žena. Da nema trgovačkih zanimanja u kojima dominiraju žene, bilo bi vrlo teško zaposliti u županiji žensku radnu snagu osim u tradicionalnom sektoru poljoprivrede.

Kod županija koje imaju relativno visok udio poljoprivrede neophodno je ovu analizu koja koristi isključivo podatke iz pravnih osoba proširiti i podacima o zaposlenima i prihodima iz obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava koja mogu značajno promijeniti ukupni dojam o gospodarskoj strukturi.

Jednako je važno procijeniti zaposlenost u malim i srednjim poduzećima koji jednim cijelom nisu obuhvaćeni redovnom statistikom zbog problema prikupljanja podataka iz vrlo malih poslovnih subjekata.

5. KAKO SE KLJUČNE DJELATNOSTI ŽUPANIJE USPOREĐUJU S ISTIMA U REGIONALNOM OKRUŽENJU?

Konkurentnost se, između ostalog mjeri i produktivnošću rada ili naprosto prihodom po zaposlenom. Interesantno je uspoređivati produktivnost rada u najvažnijim granama djelatnosti županije sa produktivnošću rada istih djelatnosti u cjelokupnoj regiji, što je za Vukovarsko-srijemsku županiju Panonska regija.

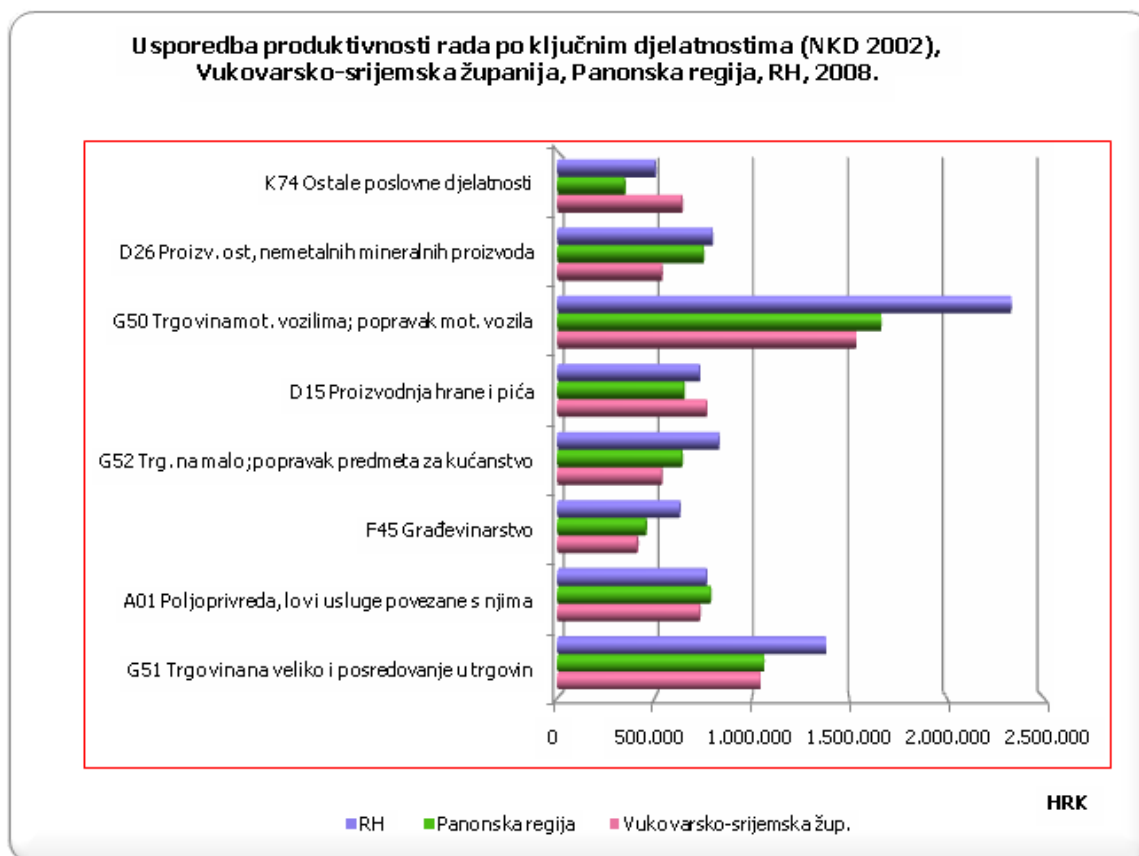
Vukovarsko-srijemska županije po produktivnosti rada najviše se ističe u odnosu na svoju Panonsku regiju i u odnosu na Republiku Hrvatsku u proizvodnji hrane i pića i u ostalim poslovnim djelatnostima dok je kod ostalih grana djelatnosti u zaostatku kako u odnosu na regiju, tako i u odnosu na Hrvatsku kao cjelinu.

U svim granama trgovine županija je slabija od regije, a posebno u odnosu na Hrvatsku u cjelini premda je trgovina djelatnost broj 1 prema prihodima i zaposlenosti. U građevinarstvu je također prisutna niža produktivnost rada u županiji u odnosu na druge u regiji i šire premda je druga prema važnosti u županijskom gospodarstvu.

Stoga je vidljivo da županija još nije našla svoju najpovoljniju kompetitivnu poziciju u odnosu na konkurente i trebala bi poticati razvoj upravo u onim pravcima gdje ima mogućnosti razvoja koji se temelji na konkurentnim proizvodima i uslugama. Premda je proizvodnja hrane i pića jedna od takvih grana djelatnosti gdje se vidi značaj u regionalnom okruženju, pitanje je ima li ova grana dovoljno kvalitetnih ljudskih potencijala kako bi uspješno razvijala i produbljivala svoju prednost. To je grana

djelatnosti koja je jaka u mnogim županijama tako da je potrebno uložiti znatne napore da se ta komparativna prednost produbi.

Pozicija županije u poljoprivredi prilično je izjednačena s regionalnim i nacionalnim konkurentima, ali ako se prisjetimo da je poljoprivreda druga prema zaposlenosti (a i to je podcijenjeno zbog podataka koji koriste samo pravne osobe) u županiji pa jednaka konkurentnost nije dobra vijest s obzirom da je u toliko mjeri važna za županijsko gospodarstvo.

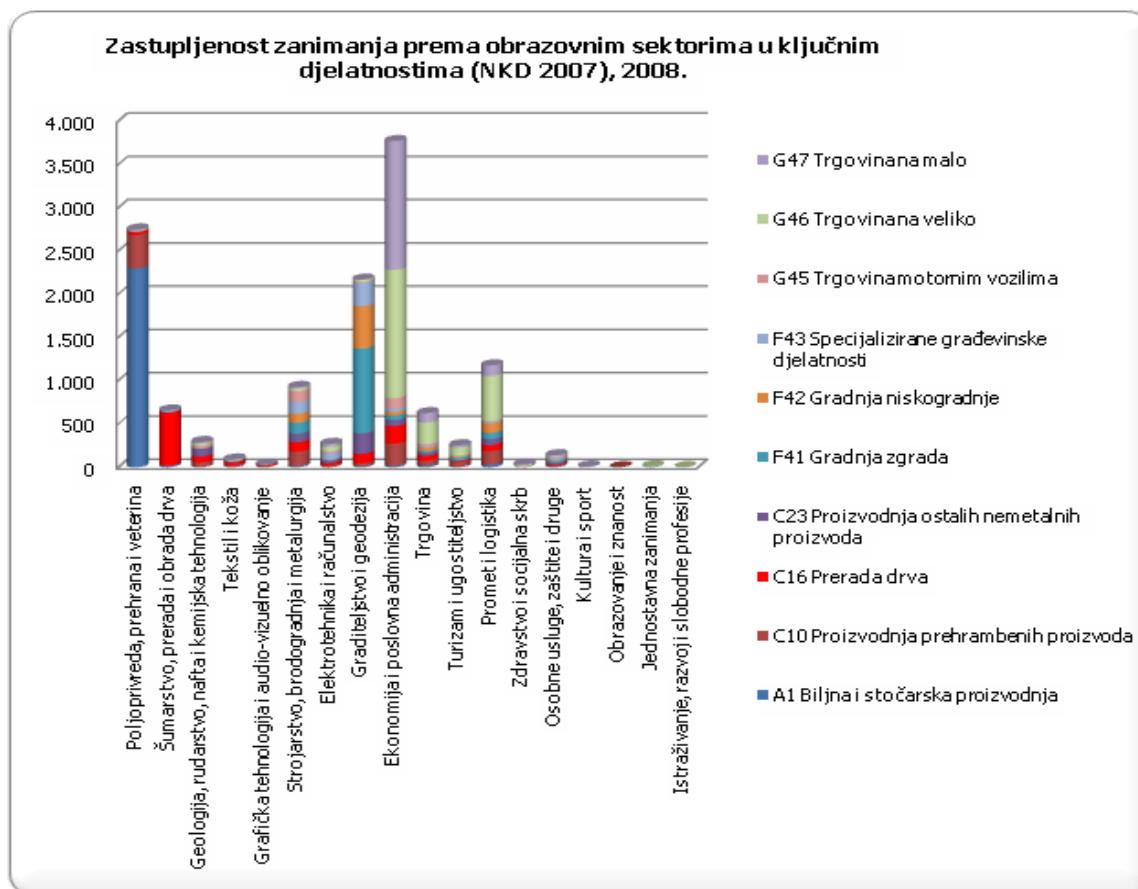

6. ANALIZA ZNANJA I VJEŠTINA U KLJUČNIM DJELATNOSTIMA U ŽUPANIJI

Gore spomenuta analiza, pokazala je koje su ključne djelatnosti u Vukovarsko-srijemskoj županiji, kakav je bio njihov rast ili pad u razdoblju od 2003. i 2008. godine te smo vidjeli da su neke od tih grana djelatnosti i iznadprosječno konkurentne u odnosu na iste grane u regiji pa čak i na nacionalnoj razini. Cjelokupna analiza još uvijek nam ne govori ništa o tome kakve ljudske potencijale imamo u županiji te koji su potencijalni pravci razvoja ako želimo iskoristiti postojeću radnu snagu i spriječiti njihovu nezaposlenost ili neaktivnost.

Na slici dolje je prikazano grupiranje zanimanja u djelatnostima prema obrazovnom sektoru. Visina stupca govori o brojnosti zaposlenih sa zanimanjima iz određenog obrazovnog sektora u djelatnostima u gospodarstvu. Vidimo da zanimanja iz sektora ekonomije i poslovne administracije ima najviše, na drugom su mjestu zanimanja iz sektora poljoprivrede, prehrane i veterine, potom zanimanja iz sektora graditeljstva i geodezije, prometa i logistike te strojarstva, brodogradnje i metalurgije.

Na svakom stupcu vodoravne podjele prikazuju različite grane djelatnosti u kojima se pojavljuju zaposleni sa sektorskim zanimanjima. Na ovaj način možemo vidjeti strukturu zaposlenosti u županiji po zanimanjima kao i njihovu raspodjelu po granama djelatnosti koje najviše doprinose ukupnom prihodu i ukupnoj zaposlenosti.

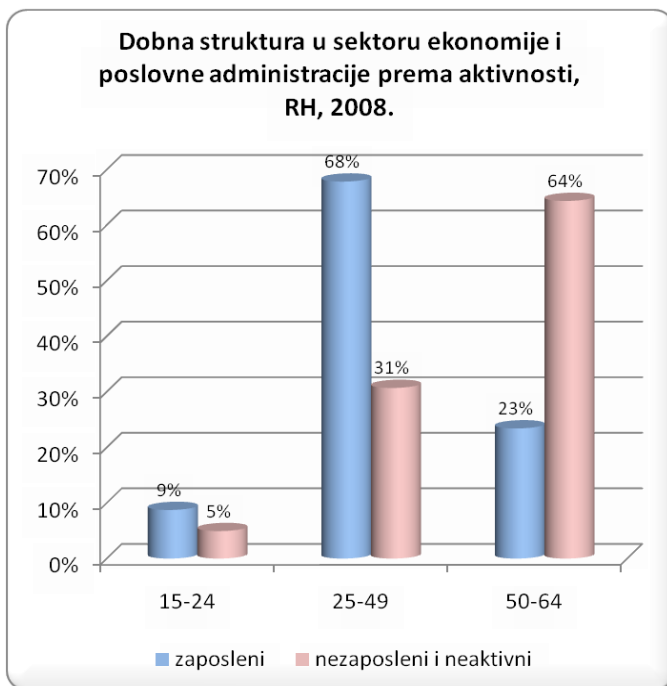
Vidimo da se zanimanja iz obrazovnog sektora ekonomija i poslovna administracija najviše mogu naći među zaposlenima u trgovini na malo, trgovini na veliko, proizvodnji prehrambenih proizvoda i preradi drva, tj. u ukupno 8 različitih djelatnosti. S druge strane, zanimanja iz obrazovnog sektora poljoprivrede mogu se naći uglavnom u biljnoj i stočarskoj proizvodnji te u proizvodnji prehrambenih proizvoda.

Ukratko, ako se ova struktura gospodarstva ne promijeni u idućih 2-3 godine, bit će potrebno zamijeniti prirodni odljev radne snage iz postojeće zaposlenosti, ali će biti potrebno i pratiti rast i razvoj ključnih djelatnosti kroz dodatno zapošljavanje osoba sa specifičnim znanjima.

Kada imamo ovako prikazanu distribuciju zaposlenih po zanimanjima i po glavnim granama djelatnosti možemo izračunati ukupnu potražnju za skupinama zanimanja u svim djelatnostima. Što je neka skupina zanimanja više rasprostranjena po različitim djelatnostima, to će potražnja za tim znanjima i vještinama biti veća. S druge strane, ako imamo visoku koncentraciju nekih zanimanja u samo jednoj ili dvije djelatnosti kao što je slučaj sa poljoprivredom, prehranom i veterinom, šumarstvom i preradom drveta tada potražnja za tim znanjima i vještinama proizlazi isključivo ih potražnje tih nekoliko grana djelatnosti.

7. PRIRODNI ODLJEV – ZAMJENA POSTOJEĆIH ZAPOSLENIH

Vidjeli smo da su zanimanja iz obrazovnog sektora ekonomije i poslovne administracije najbrojnija među zaposlenima u županiji. Kakva je njihova dobna struktura te koliko će ih odlaziti u mirovinu u idućih 15 godina? Na slici dolje prikazana je takva dobna struktura za sva zanimanja iz obrazovnog sektora za Hrvatsku¹.

Vidimo da je 23% zaposlenih u dobi od 50 do 64 godine te se može očekivati da će oni svi otići u mirovinu tijekom idućih 15 godina. Da bi izračunali koliki će broj osoba otići u mirovinu uzeli smo zaposlene u svim granama djelatnosti koje zapošljavaju ova zanimanja i izračunali broj osoba koje će godišnje odlaziti u mirovinu².

U tablici dolje izračunat je prirodan odljev iz gospodarstva prema obrazovnim sektorima i priliv iz škola te prikazan broj mladih po radnom mjestu.

Izvor: izračun iz Ankete o radnoj snazi 2008., DZS

Vidimo da u prosjeku 4,6 mlade osobe "čeka" na jedno upražnjeno radno mjesto, ali su razlike između obrazovnih sektora velike. Najveći je jaz kod obrazovnog sektora elektrotehnika i računalstvo gdje čak 23,6 mladih dolazi na jedno radno mjesto i osobne usluge gdje je taj omjer 22,4 : 1. Ovakva hiperprodukcija kadrova može dovesti do većeg postotka nezaposlenost ovih mladih ili do odlaska perspektivnih mladih kadrova. Ipak, mora se računati da će značajan dio mladih iz četverogodišnjih srednjih škola nastaviti školovanje i neće biti dostupno tržištu rada te ovi nerazmjeri neće biti do te mjere istaknuti.

Zanimanja u kojima nije osigurana zamjena su promet i logistika, geologija, rudarstvo i nafta a tu je i graditeljstvo i geodezija gdje je omjer 1,1 : 1 što označava vrlo uski izbor i gotovo jednaku ponudu kao i potražnju za radom.

Ovakva analiza je nužno vrlo okvirna i trebala bi se nadopuniti drugim izvorima (ovdje koristimo samo podatke o zanimanjima iz pravnih osoba u gospodarstvu i ne koristimo broj nezaposlenih sa istim zanimanjima), ali je korisna i indikativna te govori o grubim potencijalnim viškovima i manjkovima.

¹ Ova je analiza napravljena u okviru IPA projekta "Jačanje institucionalnog okvira za razvoj strukovnih standarda zanimanja, kvalifikacija i kurikuluma" u segmentu razvoja sektorskih profila.

² Broj zaposlenih X 0,29/15 = godišnji odlazak u mirovinu

Na ovu razinu jaza dobro se može utjecati upravljanjem upisnim kvotama te se može osigurati bolja brojčana usklađenost prema potrebama prirodnog odljeva zaposlenih u mirovinu.

U tablici je odvojena ekonomija i poslovna administracija te je vidljivo da omjer između ponude i potražnje nije pretjerano neravnomjeran naročito ako znamo da dio mladih odlazi na više škole. Svakako da je rast zaposlenosti u trgovini koja ima najveći udio u ukupnom prihodu u županiji bio glavni izvor za zapošljavanje mladih iz tih sektora.

Prirodni odljev u mirovinu zaposlenih prema obrazovnom sektoru i zamjena mladima u 2008. godini							
Obrazovni sektor	Zaposleni u svim granama	Udio u uk. zaposlenima	Prirodni odljev (%)	Prirodni odljev	Godišnji odljev	Ukupno djece	Učenici po radnom mjestu
Ekonomija	3.425	18%	19%	665	44	252	5,7
Poljoprivreda, prehrana i veterina	2.967	16%	44%	1295	86	216	2,5
Graditeljstvo i geodezija	2.427	13%	28%	678	45	50	1,1
Strojarstvo, brodogradnja i metalurgija	1.891	10%	29%	552	37	190	5,1
Promet i logistika	1.836	10%	28%	505	34	0	0
Tekstil i koža	1.114	6%	24%	271	18	69	3,8
Trgovina	1.057	6%	25%	264	18	127	7,1
Poslovna administracija	909	5%	31%	285	19	128	6,7
Šumarstvo, prerada i obrada drva	803	4%	24%	197	13	64	4,9
Turizam i ugostiteljstvo	790	4%	26%	203	14	195	13,9
Elektrotehnika i računalstvo	612	3%	24%	147	10	236	23,6
Geologija, rudarstvo, nafta i kem. tehnologija	502	3%	29%	148	10	0	0
Osobne usluge, zaštite i druge	299	2%	23%	70	5	112	22,4
Ostalo	483	3%	3-42%	142	9	32	3,6
Ukupno	19.116	100%		5.423	362	1671	4,6

Izvor: izračun iz FINA, DZS, MZOS, 2008.

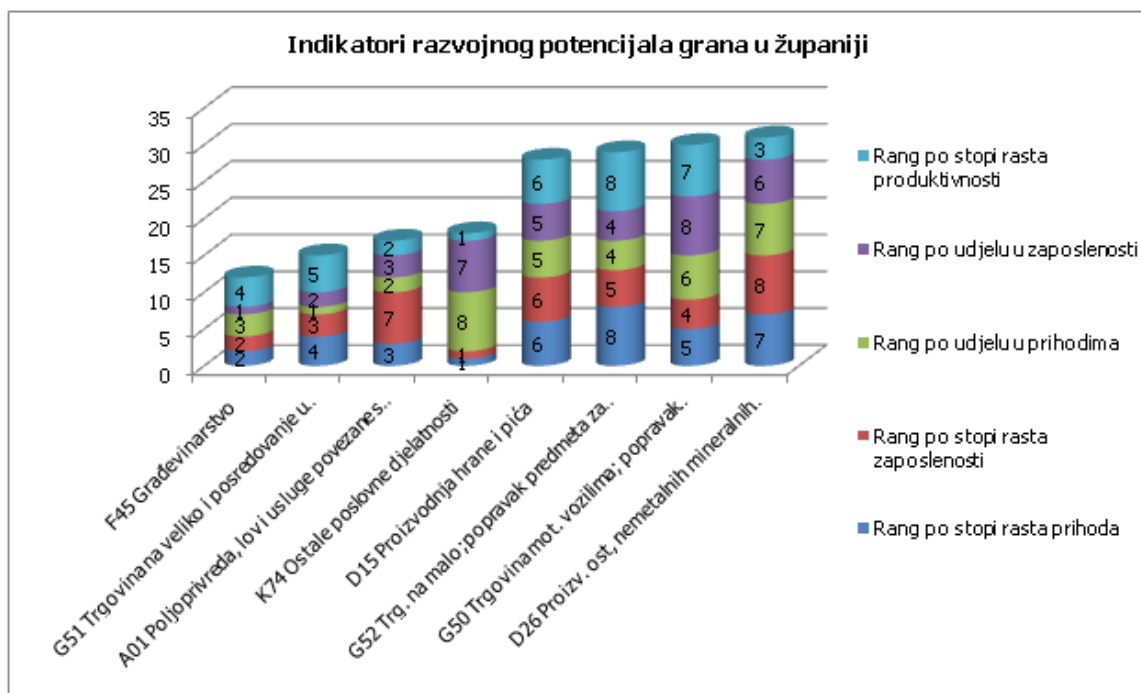
8. KAKO SE MIJENJA POTRAŽNJA ZA RADNOM SNAGOM KADA UZMEMO U OBZIR RAZVOJNE POTREBE?

Razvojni potencijal grana djelatnosti za koje smo utvrdili da su stvorile 80% prihoda u gospodarstvu procijenili smo postupkom rangiranja vrijednosti odabranih indikatora. To su: stopa produktivnosti, stopa rasta zaposlenosti, stopa rasta prihoda, udio u ukupnoj zaposlenosti i udio u ukupnim prihodima. Pretpostavili smo da su svi ovi indikatori jednako važni, a kada smo ih po veličini rangirali od 1 – 8 (toliko je grana uključeno u mjerenje), zbrojem smo rangova utvrdili koja od grana djelatnosti je imala najviše rangove prema svim indikatorima. U grafu dolje prikazane su grane i njihovi rangovi te je važno znati da najniži stupac predstavlja granu koja je najbolje rangirana po svim indikatorima budući da je često među prvih 5 pa je zbroj pragova zato i najmanji.

Prema svim indikatorima građevinarstvo je imalo najniži zbroj rangova. Bilo je 2. prema stopi rasta prihoda, 2. prema stopi rasta zaposlenosti, 3. prema udjelu u prihodima, 1. prema udjelu u zaposlenosti i 4. prema stopi rasta produktivnosti.

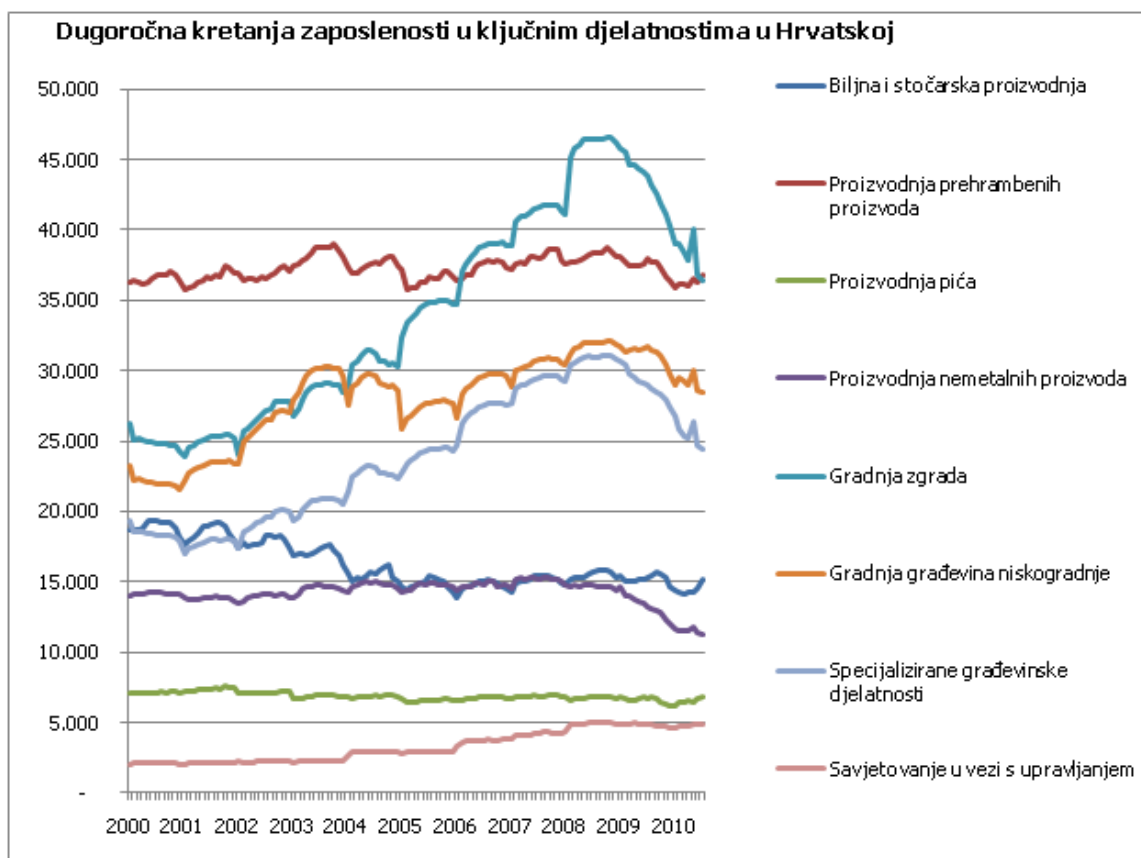
Poslovne djelatnosti su bile na 1. mjestu i prema stopi rasta zaposlenosti i prema stopi rasta prihoda, ali je ta djelatnost tek 4. po redu prema srednjoročnom potencijalu budući da je tek 7. prema udjelu u ukupnoj zaposlenosti i 8. prema udjelu u prihodima. To znači da ima potencijal, ali sa niske startne linije te ne može niti dinamičan rast nadoknaditi činjenicu da je ta djelatnost još uvijek relativno od manje važnosti po veličini u odnosu na druge u županiji. Pokazalo se da je poljoprivreda na trećem mjestu, ali ima drugi po redu najslabiji rast zaposlenosti od svih ostalih djelatnosti.

Nažalost, i proizvodnja hrane i pića tek je prema performansama na četvrtom mjestu dok je proizvodnja nemetala zauzela zadnje mjesto prema odabranim indikatorima.

Prema tome, svaka od dobro rangiranih grana djelatnosti trebala bi biti predmet planiranja obrazovnih programa kako u redovnom školstvu tako i u obrazovanju odraslih. Ako je u međuvremenu došlo do promjene ovih indikatora, svakako bi analizu trebalo ponoviti na isti način i procijeniti da li je došlo do novog rasporeda rangova posebno u slučaju građevinarstva koje je u cijelom gospodarstvu teško bilo pogođeno recesijom koja je započela upravo 2008. godine.

To nam govori da već sada moramo razmišljati o boljem korištenju postojećih ljudskih potencijala u obrazovnim sektorima koji su najviše zastupljeni u granama djelatnosti u kojima se očekuje rast i razvoj. Sve se to može riješiti dobrim planiranjem upisnih kvota kroz vrijeme i bliskom suradnjom s gospodarskim sektorom naročito po pitanju kvalitete i obrazovnih sadržaja redovnih obrazovnih programa i programa obrazovanja odraslih.

Izvor: Priopćenje, Zaposleni u pravnim osobama po granama djelatnosti, DZS

Jedan od načina kako možemo pokušati procijeniti dugoročniji razvoj ključnih grana djelatnosti je da pogledamo kretanje njihove zaposlenosti u duljem razdoblju u Hrvatskoj. Pretpostavljamo da bi se dinamičan rast neke grane u Hrvatskoj također trebao preslikati i u županijskom gospodarstvu.

Na primjer, građevinarstvo je od 2000. do 2010. godine u svim svojim podsektorima bilježilo značajan rast zaposlenosti sve do kraja 2008. godine kada je nastupio značajan pad zaposlenosti kako kod gradnje zgrada, gradnje niskogradnje i specijaliziranih građevinskih djelatnosti.

Biljna i stočarska proizvodnja u Hrvatskoj je imala stalan pad zaposlenosti, ali je isto tako imala i rast produktivnosti rada. I proizvodnje prehrambenih proizvoda te proizvodnja pića također imaju relativno stagnantan rast, ali je razina zaposlenosti u prvoj od dvije grane na razini Hrvatske bila visoka.

Ovdje nisu prikazani podaci o zaposlenosti u trgovini zbog činjenice da razvoj trgovine ne može biti pokretač gospodarskog razvoja. Kada bi i došlo do rasta zaposlenosti takva nova potražnja za kadrovima može biti dovoljno dobro pokrivena i dodatnim edukacijama odraslih nezaposlenih osoba, a ne nužno da se još više povećavaju kvote u školama koje nude trgovačka i slična zanimanja.

9. KAKO SADRŽAJ PROGRAMA ODGOVARA RAZVOJNIM POTREBAMA? – PRIMJER PROGRAMA U OBRAZOVNOM SEKTORU GRADITELJSTVA I GEODEZIJE

Što primjećujemo? Od svih obrazovnih programa u okviru redovnog obrazovanja imamo uglavnom 3-godišnja programa i dva 4-godišnja programa. Vidjeli smo prije da za prirodnu zamjenu postojećih zaposlenika koji rade u granama djelatnosti koje zapošljavaju zanimanja iz graditeljstva dođe 1,1 mlada osoba na jedno radno mjesto. Paleta obrazovnih programa nikako ne zadovoljava strukturu potreba u građevinarstvu posebno kod 3-godišnjih programa. Postoje samo keramičari i monter suhe gradnje što nije vrsta znanja i vještina koja je dostatna za razvoj građevinarstva. Još više zabrinjava činjenica da broj djece koja završavaju ove škole vrlo skroman. Treći je razred u 2010. godini završilo svega 6 djece tako da se može reći da je tu prisutno veliko ograničenje za razvoj graditeljstva u vidu nedostatnih ljudskih resursa kao i vrste znanja koja se generiraju iz redovnog školskog sustava na razini 3-godišnjih strukovnih škola.

Obrazovni programi u Vukovarsko-srijemskoj županiji iz obrazovnog sektora Graditeljstvo i geodezija u 2010. godini						
Naziv programa	Trajanje programa	UKUPNO UČENIKA	I. razred	II. razred	III. razred	IV. razred
Građevinski tehničar	4	227	85	57	52	33
Arhitektonski tehničar	4	163	56	42	36	29
Keramičar-oblagač	3	12	7	2	3	0
Monter suhe gradnje	3	9	9	0	0	0
Keramičar-oblagač	3	6	0	3	3	0
3-godišnje škole		27	16	5	6	
4-godišnje škole		390	141	99	88	62
UKUPNO		417	157	104	94	62

Izvor: ASOO

Što se tiče 4-godišnjih programa imamo relativno velik broj građevinskih i arhitektonskih tehničara i vidljiv je rast interesa za upisivanje ovog programa što je vidljivo prema broju učenika u IV. u odnosu na I. razred. Mora se pretpostaviti da dio mladih ne završi srednju školu, ali je prosječna razina nezavršavanja srednje škole u Hrvatskoj relativno niska čak i u odnosu na EU.

10. ZAKLJUČAK

U Vukovarsko-srijemskoj županiji primjetan je jaz između ponude i potražnje za radnom snagom na više razina:

Prvo, nije usklađen prirodni odljev iz zaposlenosti u mirovinu s odgovarajućim brojem mladih koji dobivaju slične kvalifikacije. Postoji prevelik broj mladih sa kvalifikacijama u obrazovnom području:

- Elektrotehnike i računalstva
- Osobnih usluga

dok je potencijalni manjak kod:

- Graditeljskih zanimanja posebno iz 3-godišnjih programa
- Prometa i logistike
- Geologije, rudarstva i nafte premda na niskoj razini.

Drugo, razvojne potrebe ključnih grana djelatnosti koje imaju potencijal za razvoj a to su upravo građevinarstvo i poljoprivreda, nisu adekvatne sa stajališta brojnosti obrazovnih programa za promet i logistiku niti nema dok su programi za graditeljstvo i geodeziju nepopularni i teško se pune kvote.

Treće, ova dva izvora neusklađenosti ponude i potražnje dodatno su pogoršana strukturom obrazovnih sadržaja po programima. Na primjeru obrazovnog sektora građevinarstva vidljiva je dominacija kvalifikacija koje jednim dijelom odlaze na više škole do su programi na razini 3-godišnjih kvalifikacija u cijelosti neadekvatni.

Četvrto, jači razvoj zahtijevati će da se snažno uključe institucije za obrazovanje odraslih koji će u kraćem roku nego što je to moguće redovnim obrazovnim institucijama osposobljavati za zanimanja za kojima će se javljati potreba. To je posebno važno i zbog velikog broja nezaposlenih koji bi se aktivnije trebali uključivati u obrazovne procese kako bi postali zapošljivi na tržištu.

Peto, ova analiza bi se trebala prema istoj metodologiji proširiti i na druge grane djelatnosti kako bi se vidjelo da li struktura ponude znanja i vještina kroz mlade i kroz nezaposlene odgovara strukturi potražnje znanja i vještina te se mehanizmima kvota, modernizacije programa i uvođenja novih programa kako u redovnom obrazovnom sustavu tako i u sustavu obrazovanja odraslih smanje nerazmjeri koji se pojavljuju zbog zamjene postojećih zaposlenika i rasta ukupne potražnje u propulzivnim granama djelatnosti.

DODATAK: METODOLOGIJA I PODACI

Zadatak ovog rada je da pripremi podloge za usklađivanje postojećih i razvoj novih obrazovnih programa za stjecanje onih znanja i vještina koje su potrebne za gospodarski razvoj županije.

Naše pretpostavke su:

- U kratkom i srednjem roku gospodarstvo će se relativno malo mijenjati pa se može pretpostaviti da su gospodarske djelatnosti koje danas doprinose do 80% ukupnom prihodu u županiji relativno stabilne –o budućoj potražnji možemo nešto naučiti i iz prethodnih kretanja u navedenim djelatnostima;
- Dva su izvora potražnje za radom u tim djelatnostima: potreba da se zamijene radnici koji odlaze u mirovinu i potreba da se gospodarstvo prilagođava promjenama na tržištu gdje prodaju svoje robe i usluge – potražnja može s vremenom rasti ili padati;
- Djelatnosti imaju potrebe za mnogo različitih znanja i vještina. Na primjer, u metalskoj industriji se ne zapošljavaju samo metalni radnici i srodne struke nego i manageri, vozači, ekonomisti, čistačice, pravnici, tehnolozi i dizajneri – ako želimo analizirati znanja i vještine moramo ispitati zanimanja i kako se ona koriste u pojedinim djelatnostima.

Naša metodologija korak po korak je:

- Analizirati ključne djelatnosti koje su nositelji razvoja i zapošljavanja u županiji (grane djelatnosti s najviše prihoda i zaposlenosti te najbržom dinamikom razvoja (izvor FINA)³;
- Ispitati dugoročno kretanje zaposlenosti kako bi otkrili da li potražnja za zanimanjima iz te djelatnosti raste ili pada;
- Prepoznati skupine zanimanja koje su najzastupljenije u tim ključnim granama djelatnosti (izvor ARS⁴);
- Vidjeti kojim obrazovnim sektorima⁵ pripadaju ova zanimanja (prema ASOO⁶ obrazovnim sektorima);
- Analizirati brojnost učenika srednjih škola koji pohađaju programe iz traženih obrazovnih sektora;
- Vidjeti kolika je potražnja za tim zanimanjima zbog odlaska postojećih zaposlenika u mirovinu i razvojnih potreba;
- Prepoznati jaz između ponude i potražnje za znanjima i vještinama;
- Usporediti vrstu obrazovnih programa koji se nude i potrebe gospodarstva.

Metodologija koja je korištena u ovom radu omogućava vrlo grubi prikaz ponude i potražnje za znanjima i vještinama koje smo procjenili iz ponude i potražnje za radom u županiji. Nalaze ove metodologije nužno je dodatno nadopuniti lokalnim podacima kako bi se obrazovanje moglo detaljnije

³FINA – agencija kojoj sve pravne osobe moraju slati redovita izvješća o poslovanju

⁴ARS – Anketa o radnoj snazi – najveća anketa o ekonomskoj aktivnosti stanovništva koju provodi Hrvatski zavod za statistiku kvartalno na slučajnom uzorku stanovništva starijeg od 15 godina. Anketa koristi definicije zaposlenosti, nezaposlenosti i neaktivnosti Međunarodne organizacije rada i jedini je domaći izvor koji se koristi za međunarodne usporedbe na području ekonomske aktivnosti.

⁵Obrazovni sektor je skup obrazovnih programa i zanimanja koja su s njima povezana na jednom području znanja. U Hrvatskoj je definirano 13 sektora iz strukovnog obrazovnog područja. Više o tome www.asoo.hr

⁶ASOO – Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih

planirati. To se posebno odnosi na podatke o nezaposlenima po zanimanjima koji čine dio ponude rada. Takve je podatke moguće dobiti od područne službe Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Također treba voditi računa da se potražnja za radom prikazuje isključivo za pravne osobe te ne uključuje obrte i individualnu poljoprivredu. Prema tome, stvarna potražnja je veća nego što je ovdje prikazano, ovisno o zastupljenosti tih vrsta gospodarskih subjekata u županijskom gospodarstvu.